

Popularnonaukowy opis projektu

„Koncepcja odniesienia językowego oparta na pojęciu wyróżnienia”

Jedną z ważnych kwestii, jakie podejmują badacze zajmujący się językiem, jest pytanie, w jaki sposób słowa odnoszą się do obiektów w świecie; w szczególności, jakiego rodzaju relacja pomiędzy danym terminem jednostkowym (wyrażeniem w liczbie pojedynczej takim jak nazwa „Mount Everest” czy opisem „obecna królowa Anglii”) a pewnym przedmiotem czy osobą, powoduje, że owo wyrażenie *reprezentuje* tę rzecz czy osobę? Odpowiadając na to pytanie, większość filozofów języka zakłada, że więź pomiędzy terminem użytym w jakimś określonym kontekście a obiektem ma charakter jednorodny, tzn. daje się sprowadzić do jakiegoś jednego określonego typu relacji. Przykładowo, jedni twierdzą, że odniesieniem danego terminu jest obiekt, który spełnia jednoznacznie pewne warunki opisowe kojarzone przez kompetentnych użytkowników języka z tym terminem; inni z kolei utrzymują, że odniesieniem jest obiekt, który stoi u początku „łańcucha” użyć danego wyrażenia, opierającego się na pewnego rodzaju powiązaniach kauzalnych. Jednocześnie przyjmuje się często, że natura relacji odniesienia zależy od rodzaju danego wyrażenia (np. od tego, czy mamy do czynienia z wyrażeniem typowo zależnym od kontekstu, czy też nie) i jest ona inna w przypadku nazw własnych czy wyrażen wskazujących, postulując czasem istnienie dwóch (lub kilku) odrębnych mechanizmów odniesienia w ramach danej kategorii wyrażen.

Projekt pt. „Koncepcja odniesienia językowego oparta na pojęciu wyróżnienia” wpisuje się w powyższą dyskusję nad jednostkowym odniesieniem i ma na celu rozwinąć pewną oryginalną teorię, głoszącą, że odniesieniem danego terminu użytego w pewnym kontekście jest — mówiąc w uproszczeniu — obiekt, który (i) spełnia warunki opisowe zawarte w tym wyrażeniu, (ii) jest najsilniej *wyróżniony* spośród innych obiektów w tym kontekście użycia. Teorię tę wnioskodawca pragnie zastosować w szczególności do analizy złożonych wyrażen wskazujących takich jak „ten człowiek”, „ta wysoka góra”, „tamten czarny pies”, które zawierają element zarówno demonstratywny, jak i opisowy. Rozwijając wskazaną koncepcję, autor projektu ma za zadanie, po pierwsze, dokonać dokładnej i systematycznej analizy kategorii wyróżnienia, luźno zarysowanej w filozoficznej literaturze, stosując nowoczesne podejście interdyscyplinarne: będziemy prowadzić rozważania teoretyczne jak i badania eksperymentalne nad językiem z udziałem jego zwyczajnych użytkowników. Postępując zgodnie ze standardami panującymi we współczesnej filozofii języka, wnioskodawca sformułuje swoją koncepcję w sposób naukowy i możliwie ścisły, wykorzystując w tym celu narzędzia logiki. Finalnym etapem projektu będzie podanie sformalizowanej teorii semantycznej opartej na wyróżnieniu, skoncentrowanej na zdaniach ze złożonymi wyrażeniami wskazującymi, oraz rozważenie możliwości zastosowania tej teorii w opisie terminów jednostkowych pozostałych kategorii.

Rozwinięcie teorii odniesienia wyrażen wskazujących opartej na wyróżnieniu umotywowane jest przekonaniem autora projektu, że teoria ta — odpowiednio dopracowana — ma dużą szansę dostarczyć ogólnego wyjaśnienia relacji jednostkowego odniesienia jako takiej. Nowatorstwo tej koncepcji polega na zdystansowaniu się wobec założenia, że natura jednostkowego odniesienia musi charakter redukowalny do jednego typu relacji albo prostej wieloznaczności. W świetle faktu, że dany obiekt może stać się (najsilniej) wyróżniony ze względu na bardzo różne cechy, proponowana koncepcja zakłada pluralizm relacji referencji. Dzięki pluralistycznemu ujęciu możemy próbować tłumaczyć mechanizm odniesienia wyrażen odmiennych kategorii i w różnych użyciach, zachowując jedną teorię. Stworzenie uniwersalnej teorii odniesienia jednostkowego byłoby bardzo istotnym wkładem w językoznawstwo ogólne oraz filozofię języka.